

גמ' חולין (יב:-יג.) - כונה ומחשבה בקטן רב דניאל שטיין

א. גמ' גיטין (כג.) - הכל כשרין לכתוב את הגט, אפי' חרש, שוטה וקטן וכו'. והא לאו בני דיעה נינהו, אמר רב הונא והוא שהיה גדול עומד על גביו, א"ל רב נחמן אלא מעתה, עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר, וכי תימא ה"נ, והתניא עובד כוכבים פסול, עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד.

ב. חי' הרשב"א חולין (שמ) - ונ"ל דאינה קושיא דאנן עיקר דיוקא מרישא דמתניתין דייקנן דקתני ושחיתתן כשירה חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו בשחיתתן טעמא דשמא יקלקלו הא איתברר דלא קלקלו כגון דאתא אליהו ואמר שחיתתן כשרה וכן נמי אי איכא אחרים רואין אותם שלא קלקלו שחיתתן כשרה אלמא אחרים רואין אותם לא משום שתייהא ראייה במקום כונה אלא לדעת שלא קלקלו אלמא לא בעינן כונה, ואחרים רואין אותן לא משום כונה, ומאן תנא ע"כ ר' נתן היא, וזה נ"ל ברור וכו'. ורבינו הרב ז"ל תירץ שכל דבר שאפשר לעשותו ע"י שליח הוי עמידה על גביו כוונת העושה ומדין שליחות, אבל דבר שאי אפשר לעשותו ע"י שליח אף עמידת בן דעת ע"ג לא מעלה ולא מורידה במקום שצריך כונה, והלכך חליצה שא"ל לעשותה ע"י שליח לא מהניא עמידת ב"ד ע"ג והיינו טעמא דשוטה שחליץ שחליצתו פסולה אבל גט שאפשר למנות שליח לכתוב הגט ולכונת כתיבת שמו ושמה ואף זה שע"ג כשליח הממונה לכתוב ולכוין בכתיבתו, וטעמא דשחיתת דלא מהני עמידת גדול ע"ג לרבנן דבעו כונה בשחיתתה לפי שהכל תלוי בדעת השוחט דאלו שחט בהמת חבירו שלא מדעתו כשרה ואע"פ שלא נתכון לה כלל בעל הבהמה אלמא כל ההיתר תלוי בדעת השוחט וכוונתו משא"כ בגט דאלו אחר שגרש את אשת חבירו לא עשה ולא כלום והלכך דעת שוחט דוקא בעינן.

ג. חי' הגרנ"ט (סי' פ') - ולפי"ז אתי נמי שפיר הרשב"א דכיון דעל מעשה הכתיבה לא בעינן שליחות יכול הקטן לעשות מעשה הכתיבה, ואי משום היחוד לשמה דבעי שליחות אמרינן שהגדול העומד ע"ג נעשה שליח לייחד את הגט לשם האשה הזאת, ומי שחילק מגט לשחיתתה כונתו הוא דהא דבעינן בגט כונה לאו על מעשה הכתיבה ממש אלא לייחד הכתיבה לשם האשה, ולכך מהני נמי ע"י אחר, אבל גבי שחיתתה וחליצה בעינן כונה על המעשה עצמה, כגון גבי שחיתתה כוונה לחתוך סימנים לכך לא מהני מה שמכוין אחר, דעל מעשה עצמה בעינן שבעל המעשה עצמו יכוין.

ד. רא"ש פסחים (פ"ב סי' כ"ו) - ובשאלות [פ' צו סי' ע"ה] כתב לא נפק אינש ידי חובתו אלא במצה דמינטר ליה מחימוץ מן דנפלה מיא עילויה והיכא דאמטינהו לחיטין נכרי חרש שוטה וקטן לא נפיק ידי חובתו. אי נמי לשה לעיסה נכרי חרש שוטה וקטן דלאו בני שימור אינון ואף על פי דאפייה ישראל בר דיעה ועביד בהו שימור בשעת אפייה לא נפיק ידי חובתיה וכו' ורב האי גאון ז"ל כתב מצה שאפאה נכרי לפני ישראל על ידי שימור כתקונה מותרת לישראל לאוכלה. ובעלי מעשה וחסידיהם והתמימים מחמירין על עצמן כגאונים המחמירין ולשין ואופין בעצמן כההיא דאמרינן מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה.

ה. בית יוסף (סי' ת"ס) - ובתשובות הרשב"א (ח"א סי' כו, תקצג) מצאתי שנשאל על מצה שלשה חרש שוטה וקטן ונכרי והשיב דכיון דבמצה בעינן שימור אין אדם יוצא במצה שלשה נכרי אפילו בישראל עומד על גביו ומזהירו שיכוין לשם מצה לפי שאין הגוי עושה אלא לדעת עצמו ולא על דעתם אבל בחרש שוטה וקטן יש לדון דבפרק ב' דגיטין (כב:) תנן דחרש שוטה וקטן כשרים לכתוב גט ואוקימנא (כג.) בגדול עומד על גביהם.

ו. חדושי רבנו חיים הלוי (פ"ד יבום וחליצה) - דמצינו תרי גווני עדיות בדבר שבערוה, דבזנות הרי קי"ל דלא איברו סהדי אלא לשקרי וכו', דבאמת נאסרת גם בלא עדים, ובגיטין וקידושין ע"י העדים הוא שמקיימא מילתא, וכדקי"ל דהמקדש והמגרש בלא עדים לא הוי קידושין וגירושין, והחילוק שביניהם הא הוי, דבזנות האיסור בא ממילא על כן לא איברו סהדי אלא לשקרי משא"כ בגיטין וקידושין דהבעל הוא שעושה עצם הגירושין והקידושין והאיסור וההיתר ע"כ צריכין עדים לקיומי מילתא. ולפי"ז צ"ע בחליצה, כיון דחזינן דפליגי תנאי ביבמות (קה:) בקטנה שחלצה אם חליצתה חליצה אם לא, ובחרש וחרשת מבואר בגמ' (קד.) דלאו בני קריאה נינהו, וקשה דתיפוק לן דבלא"ה חרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו, וחליצה צריכה דעת כמבואר בגמ' יבמות (קו.) דחלוץ לה ובכך אתה כונסה לא הויא חליצה ולא כלום. וכבר הקשו זאת בתוס' וכו' ותירצו דאיירי בשב"ד עומדים על גביו ומורים להם לעשות חליצה כתקנה וכו', וצ"ע דמ"ש מגירושין וקידושין עצמן דלא מהני בהו גדול עומד על גביו וכו', הרי להדיא דבעודו קטן מיהת לאו בר הויה הוא כלל ולא מהניא מה שאחרים עומדים ע"כ, ומ"ש חליצה ולשמה דמהניא בהו אחרים עומדים ע"ג. ונראה מוכרח מזה דחלוק דין גירושין וקידושין מדין חליצה ולשמה, דבג"ק צריך הקידושין וגירושין נעשה ע"י הבעלים, והם האוסרים והם המתירים ועל כן צריך דעתם. ולא מהניא מה שאחרים מלמדין אותן, כיון דהם בעצמן לאו בני דעה נינהו, משא"כ בחליצה ולשמה, אין בהם דין דעת בעלים, ורק כונה הוא דבעינן על עצם מעשה החליצה, והפטור ממילא בא מדין תורה, וזהו שהביאו התוס' דהיכא דא"צ רק כונה לחוד מהני מה שאחרים מורים אותם, וכמו דמהניא לאשווי לשמה ושם ג"כ לא בעינן רק כונה לחוד. ולפי"ז י"ל דכיון דבחליצה לא בעינן כונת בעלים רק על עצם מעשה החליצה אבל דעת בעלים לא בעינן בהו, ומשום דהפטור בא ממילא ולא שהיבם פטרה.

ז. חי' הרמב"ן חולין (לא.) - והא דפליגי רב ור' יוחנן בטבילה שלא בכונה ופליגי תנאי בשחיטה דוקא במצות הללו שהן מתירין ויש בהם הכשר לדבר אחר, טבילה מתרת אשה לבעלה ושחיטה מתרת בשר לאכילה, ואינן עומדין בעצמן דבר שבחובה, אבל בשאר מצות של חובה אי בעו כונה לצאת ולעבור לא מיירו כלל, אלא פלוגתא דתנאי ואמוראי אחריני היא בפסחים ובראש השנה ולא שייכו בהנך דשמעתין כלל אלא בין לרב בין לר' יוחנן בלצאת ולעבור אי כמר אי כמר, דלמר מכשירין קילי טפי, דבמעשה תלנהו רחמנא והא אתעביד ליה.

ח. הגהות אשר"י ר"ה (פ"ג סי' י"א) - אבל באור זרוע פסק כרבה דמצות לא בעי כוונה לא שומע ולא משמיע ואביי נמי סבר הכי וכן סתמא דגמרא מוכח וכו' רק שהתוקע יתכוין לתקיעה בעלמא וגם השומע יתכוין לשמיעה בעלמא, וכן נדה שנאנסה וטבלה קאמר רב טהורה לבייתה והלכתא כרב.

ט. שו"ע (סי' ס' סע' ד') - יש אומרים שאין מצות צריכות כוונה ויש אומרים שצריכות כונה לצאת בעשיית אותה מצוה וכן הלכה.

י. שו"ע (יו"ד סי' י"ט סע' א') - השוחט צריך שיברך קודם אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה ואם שחט ולא בירך, כשרה. [ט"ז (ס"ק א') - לאפוקי מהלכות אלדד הדני שהביא המרדכי שאסר השחיטה בזה].